

Jak ovlivní pařížská dohoda českou politiku?

V prosinci 2015 přijalo 195 států světa novou mezinárodní smlouvu o změně klimatu. Cílem dohody je zastavit oteplování planety výrazně pod 2 °C, nejlépe na 1,5 °C oproti období před průmyslovou revolucí.

Dohoda vstoupí platnost, až ji schválí nejméně 55 zemí zodpovědných nejméně za 55 % celkových světových emisí skleníkových plynů. Nahradí dosluhující Kjótský protokol z roku 1997.

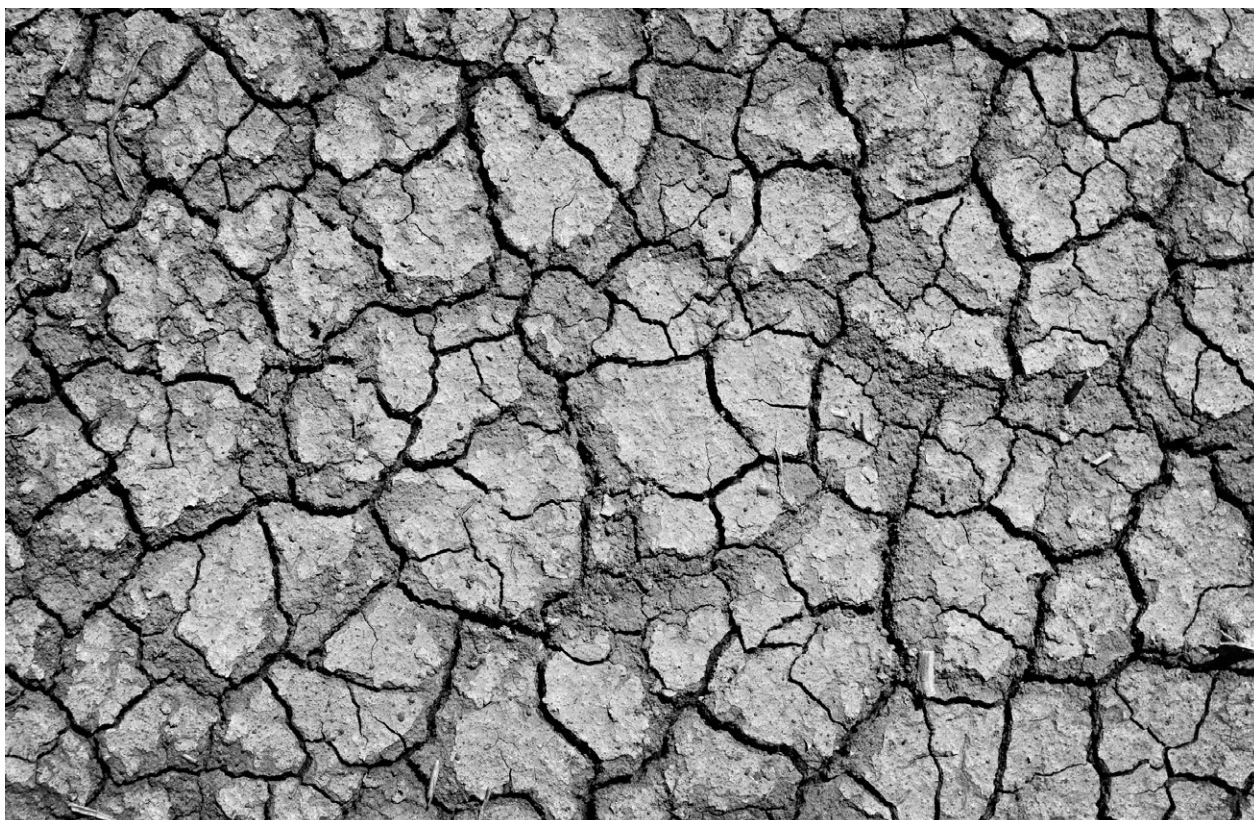
Měla by přispět k tomu, aby se svět postupně zbavil závislosti na uhlí, ropě a zemním plynu, jejichž spalováním většina emisí vzniká.

Jak Evropská Unie chrání klima?

Evropská unie ještě před pařížským summitem nastavila snižování emisí skleníkových plynů pro rok 2030, emise mají klesnout alespoň o 40 % ve srovnání s rokem 1990.

Nevládní organizace jsou přesvědčeny, že by EU měla v souladu s pařížskou úmluvou zrychlit tempo a do roku 2030 snížit emise nejméně o 55 % oproti roku 1990.

Evropská klimatická politika podle nich přeshlapuje léta na místě, zatímco Čína, Japonsko, USA nebo Chile masívně investují do čistých zdrojů.

Jakou odpovědnost má Česko?

Součástí pařížské dohody je pokračující závazek rozvinutých států poskytovat finanční pomoc na snižování emisí a adaptační opatření v rozvojových státech. Hlavním nástrojem zůstává Zelený klimatický fond (GCF), ten by měl od roku 2020 rozdělovat nejméně 100 miliard amerických dolarů ročně.

Český příspěvek do tohoto fondu do roku 2018 představuje 110 milionů korun a dalších 40 milionů korun na přípravu projektů. V rámci veškeré klimatické pomoci dnes Česko přispívá částkou 170 milionů korun ročně.

Studie z časopisu *Nature* uvádí, že v půlce století můžou být na světě až stovky miliónů lidí vyhnaných z domovů kvůli změně klimatu.¹ Z toho vyplývá, že význam rozvojové spolupráce bude narůstat.²

Přitom český příspěvek rozvojovým zemím již dnes nedostačuje. Pokud by měl být stejný, jako je aktuální český podíl na změně klimatu, dosahovala by suma přibližně 13 miliard korun ročně.

Jak se změna klimatu projeví?

Klimatologové předpokládají v příštích desetiletích vyšší letní teploty a úbytek srážek, rostoucí riziko dlouhotrvajícího sucha, nedostatku vody nebo extrémních přívalových dešťů.

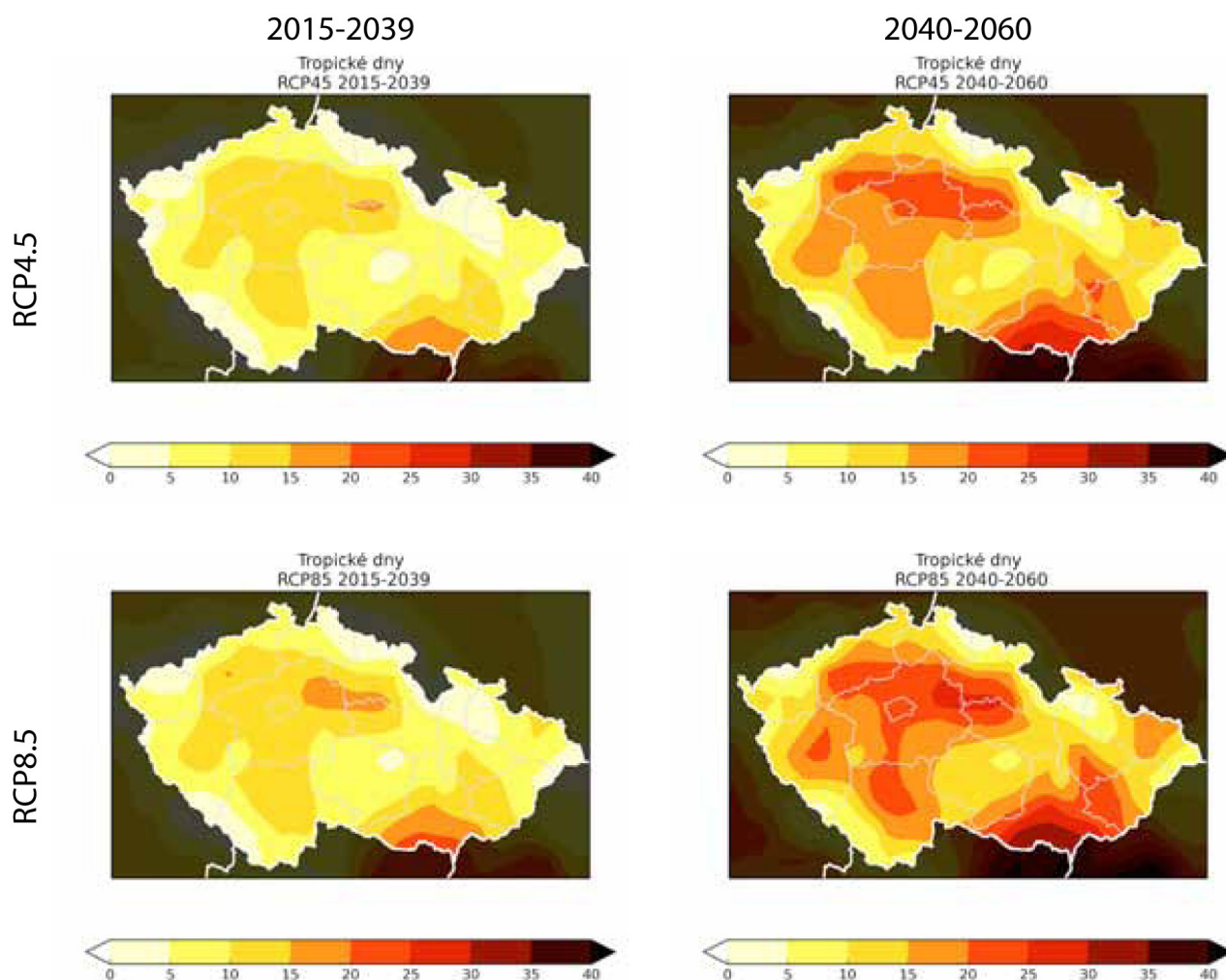
Ze studie vědců z Univerzity Karlovy plyne, že do roku 2040 zřejmě průměrná teplota v ČR stoupne nejméně o 1 °C, do roku 2060 až o 2,5 °C.³ Ubyde mrazových dní a přibude počet tropických dní, kdy teplota překročí 30 °C.

Zvýšení teplot pocítí hlavně obyvatelé velkých měst, vlny veder a období sucha postihnou celou Českou republiku, nejvíc jižní Moravu.

1) <http://www.nature.com/news/human-adaptation-manage-climate-induced-resettlement-1.16697>

2) http://www.rozvojovka.cz/download/docs/346_rozvojovka-4-2015-mi-grace.pdf

3) <http://glopolis.org/cs/clanky/tz-zmeny-klimatu-v-cr-vlny-veder-sucho-vyrazne-mene-snehu-na-horach/>

Obrázek: Mezi roky 2015 a 2039 by měl vzrůst počet tropických dní v průměru o 2–6 dnů ročně, v letech 2040–2060 o 8–12 dnů ročně. Scénáře RCP 4.5 a 8.5

Co s tím má společného uhlí?

Vědci spočítali, kolik fosilních paliv musí zůstat nevytěženo, aby zvýšení průměrné teploty na Zemi zůstalo pod 2 stupni Celsia.

Z dalšího výzkumu zveřejněného v časopise *Nature*⁴ plyne, že Evropa bez bývalých sovětských zemí musí nechat ležet 89 % zásob uhlí. Je zřejmé, že přísnější závazek z Paříže vyžaduje ještě razantnější omezení těžby a spalování uhlí.

Česká republika byla v roce 2012 v těžbě hnědého uhlí na 11. místě na světě, v přepočtu na obyvatele na 2. místě za Řeckem.⁵

Z pohledu nevládního sektoru by neměla ze svých zásob těžit větší podíl, než je přípustné pro Evropskou unii i Evropu jako celek.

Chce se ČR zbavit fosilních paliv?

Česko je závislé na fosilních palivech zhruba z 80 procent. Snížit závislost na nich by měl antifosilní zákon připravovaný resortem životního prostředí.

Nevládní sektor normu podporuje. Odbory a zaměstavatelé žádají vládu o vypracování studie, která ověří dopad zákona na konkurenceschopnost státu.

Podle *Státní energetické koncepce* by závislost na fosilních zdrojích měla klesnout do roku 2030 na 66 procent a do roku 2040 na 56 procent.

⁴ <http://www.nature.com/nature/journal/v517/n7533/full/nature14016.html>

⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:GHG_emissions_per_capita_by_country_2005_and_2012_Fig_3.PNG

Státní energetickou koncepcí, která definuje dlouhodobý přístup státu k rozvoji energetiky, vláda ČR aktualizovala v květnu 2015.⁶

Koncepce klade důraz na spolehlivost a bezpečnost dodávek, které váže hlavně na další rozvoj jaderné energetiky v ČR.

Vláda se v nedávno aktualizovaném *Národním akčním plánu pro obnovitelné zdroje*⁷ zavazuje do roku 2020 dosáhnout 15,3% podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie a 10% podílu v dopravě. Díky nižší energetické náročnosti českého hospodářství loňský podíl obnovitelných zdrojů vzrostl na 13,9 %.⁸

Nevládní organizace cíle pro OZE a význam energetických úspor v obou dokumentech považují za zbytečně nízké.⁹

Ze Státní energetické koncepce vychází i aktualizovaný dokument Surovinová politika ČR.

Sází na nové možnosti využití zásob hnědého uhlí, maximální těžbu domácích ložisek ropy a plynu a hledání dalších zásob fosilních paliv, včetně břidlicového plynu.

Je třeba zachovat limity těžby?

Stát předpokládá, že prolomením limitů těžby prodlouží životnost hnědouhelného dolu Bílina do roku 2050, což umožní dlouhodobý provoz uhelné energetiky.

V říjnu 2015 vláda schválila posun hranice těžby na Bílině s poukazem na potřeby teplárenství, energetickou bezpečnost, zaměstnanost a ekonomiku v regionu.¹⁰

Prolomení limitů na velkolomu ČSA podle sdělení ministra průmyslu nyní kabinet nepovažuje za nutné.

Nevládní organizace jsou přesvědčeny, že pro energetickou bezpečnost ČR, elektrárny, ani teplárny není uhlí za limity těžby potřeba vůbec.¹¹

Odvolávají se také na odborná stanoviska, například na studii expertů z Univerzity Karlovy, která předpokládá, že objem emisí CO₂ pro velkolom Bílina v letech 2017–2027 dosáhne 142 tisíc kilotun, což odpovídá více než ročním českým emisím.¹²

Nárůst externích nákladů při prolomení limitů na velkolomu Bílina tatáž studie odhaduje na 95 miliard Kč (škody z příspěvku ke změně klimatu činí 48 miliard Kč).

6 <http://www.mpo.cz/dokument158012.html>

7 <http://www.mpo.cz/dokument169894.html>

8) http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_czech_cs.pdf

9) http://www.chytraenergie.info/index.php?option=com_content&view=article&id=353:pok&catid=48:fosilni-zdroje&Itemid=94,
<http://oze.tzb-info.cz/13817-eu-v-roce-2015-zvysila-podil-obnovitelnych-zdroju-v-cr-pribylo-jen-nekolik-projektu>

10) <http://www.mpo.cz/dokument165352.html>

11) <http://www.zmenaklimatu.cz/cz/novinky/1430-stanovisko-klimaticke-koalice-k-problematice-uzemnich-ekologickych-limitu-tezby-hnedeho-uhli2>

12) http://czp.cuni.cz/czp/images/Studie-Externality-UEL_2012-CO2P.pdf

Podceňujeme možnosti úspor?

Připravuje se i *Politika ochrany klimatu*, která má nahradit obdobný dokument z roku 2004.¹³

Týká se období do roku 2030 a vychází rovněž ze Státní energetické koncepce.

Podle mínění nevládních organizací by se měly v návrhu odrazit závazky z pařížského summitu a větší důraz na energetické úspory a obnovitelné zdroje.

Svaz průmyslu a dopravy žádá, aby dokument popsal vývoj emisí v jednotlivých sektorech.¹⁴

Dokument rovněž představuje výhled rozvoje nízkouhlíkového hospodářství do roku 2050.

Jak snížit emise v dopravě?

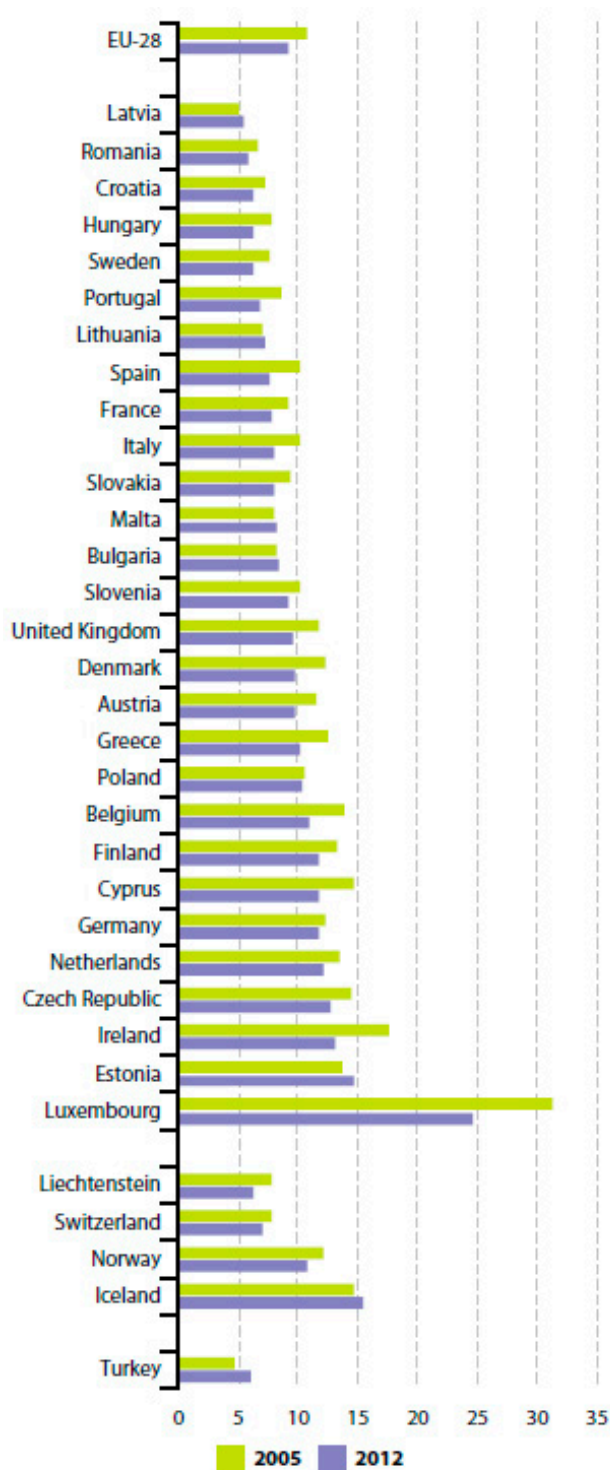
Energetická náročnost dopravy od r. 2000 výrazně narostla,¹⁵ emise CO₂ z dopravy od roku 1990 vzrostly 2,5krát.¹⁶ Tento negativní vývoj nastal zejména kvůli přibývajícím automobilům a kamionům na silnicích.

Národní akční plán čisté mobility schválený vládou v listopadu 2015 počítá s řadou možných alternativ k současným spalovacím motorům.¹⁷

Pro snížení emisí skleníkových plynů budou nevhodnější elektromobily poháněné elektřinou z nízkoemisních zdrojů. Státní programy na podporu elektromobility zatím toto klíčové propojení nezohledňují.

Podle renomované agentury Bloomberg je otázkou několika let, kdy elektromobily budou levnější než auta se spalovacími motory.¹⁸ Podmínkou většího rozvoje elektromobility bude také vybudování husté sítě dobíjecích stanic.

Snížit emise v dopravě by mohlo také větší využívání železnice, k tomu by mohly přispět větší investice do modernizace tratí, nádraží a vlakových souprav.

Graf: Emise skleníkových plynů na hlavu v členských státech EU. Srovnání let 2005 a 2012. (V tunách CO₂ ekvivalentu.)

13) <http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/38-16-politika-ochrany-klimatu-v-ceske-republice-t-24-2-2016.aspx>

14) <http://www.spcr.cz/aktivita/stanoviska/9467-stanovisko-k-politice-ochrany-klimatu-v-cr>

15) http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_czech_cs.pdf

16) http://portal.chmi.cz/files/docs/uoco/isko/grafroc/13groc/gr13cz/X_sklplyny_CZ.html

17) <http://www.mpo.cz/dokument166286.html>

18) <http://about.bnef.com/press-releases/electric-vehicles-to-be-35-of-global-new-car-sales-by-2040/>

Jak se přizpůsobit změnám klimatu?

Pařížská dohoda věnuje velkou pozornost také adaptacím na změnu klimatu.

Ministerstvo životního prostředí připravilo *Národní strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*¹⁹ a ve spolupráci s dalšími subjekty chce do konce roku 2016 dokončit implementační *Akční plán*.

V novele²⁰ zákona o ochraně zemědělského půdního fondu resort klade důraz na posílení ochrany půdy před znečišťováním nebo erozí.

Doporučuje také odklánět průmyslové i jiné stavby mimo zemědělskou půdu.

Ministerstvo zemědělství kvůli suchu vybralo čtyři vhodná místa v Česku, kde by mohly vzniknout nové přehrady.

Zemědělci můžou nově žádat o dotaci na zatravňování míst na polích, která jsou nejvíc ohrožena vodní erozí.²¹

Co můžou dělat zdravotníci, hasiči a policisté?

Mezi změnou klimatu nejčastěji ohrožené skupiny odborníci řadí seniory, hlavně ženy nad 75 let, malé děti a lidi s chronickým onemocněním.²²

Hlavní zdravotnická adaptační doporučení se týkají pacientů s kardiovaskulárními chorobami, alergickými poruchami a s nemocí dýchacích cest, dále pak předcházení zranění kvůli extrémům počasím.²³

Policisté a Hasičský záchranný sbor ČR se řídí adaptačním plánem pro integrovaný záchranný systém na roky 2014–2020.²⁴

Obsahuje pravidla, jak zareagovat na mimořádné události způsobené například suchem, sněhovými přívaly, námrazami, silným větrem nebo na havárie spojené s únikem nebezpečným látek.

Jak reagují na změnu klimatu města?

Důležitou úlohu v ochraně klimatu hrají města, podobně jako jinde v Evropě i ve světě.

Žijí v nich tři čtvrtiny obyvatel ČR a tento podíl ještě poroste. Města kumulují více tepla, než okolní krajina a povodně, sucha i vlny veder zde způsobují větší škody než v menších sídlech.

V ČR se prozatím 8 obcí a měst (Chrudim, Hlinsko, Jeseník, Liberec, Litoměřice, Lkan, Mezilesí a Ostrava), připojilo k *Paktu starostů a primátorů*.²⁵

Jde o celosvětovou iniciativu, v níž se obce a města zavázaly, že sníží emise do roku 2030 o 40 procent a že se budou věnovat principům udržitelné energetiky a adaptacím.

K příbuzné adaptační iniciativě Mayors Adapt se nově připojilo i hlavní město Praha.²⁶

Cílem iniciativy je promítnout adaptační opatření do všech strategických dokumentů a procesů ve městech.

V praxi jde o kvalitní urbanismus, více zelené infrastruktury a budovy uzpůsobené změnám klimatu.

19) http://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie

20) <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=543&CT1=0>

21) http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2016_ministerstvo-zemedelstvi-letos-podpori.html

22) http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/prezentace-z-1seminare-k-projektu_11291_3497_3.html

23) http://aa.ecn.cz/img_upload/eaafd8382e68de047a49213a9ed52af69/Infolist_Zdravi_CDE.pdf

24) <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/13558a83-4f53-4857-b3db-3c8b84cb6814/Zajisteni-odolnosti-a-vybavenosti-zakladnich-slozek-integrovaneho-zachranneho-systemu-v02.pdf?ext=.pdf>

25) <http://www.paktstarostuaprimatoru.eu>

26) <http://mayors-adapt.eu>

